

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Zonder risico geen verzekering

1 maximumscore 1

Complementaire diensten, want de diensten vullen elkaar aan / ze horen bij elkaar (de schadeverzekering dekt het risico van schade tijdens transport).

2 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Het bbp is de totale toegevoegde waarde van alle in een land geproduceerde goederen en diensten, en 1
 - er wordt omzet/waarde gegenereerd met de geleverde diensten (van zekerheid, van risicodekking) 1
- of
- Het bbp is het totaal aan beloningen die de productiefactoren ontvangen plus de afschrijvingen, en 1
 - met schadeverzekeringen wordt inkomen verdiend (loon, winst) 1
- of
- Het bbp is gelijk aan de finale bestedingen, en 1
 - uitgaven aan schadeverzekeringen (door consumenten) zijn onderdeel van deze finale bestedingen 1

3 maximumscore 2

- bij (1): asymmetrische informatie 1
- bij (2): averechtse selectie 1
- bij (3): moral hazard 1
- bij (4): werkelijke 1
- bij (5): verwachte 1

4 maximumscore 2

positief effect

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Risicoaversie betekent dat consumenten *risico willen vermijden*, (en zich met een verzekeringspolis indekken tegen schade), en 1
- dit betekent dat een risicoaverse consument bij elke premie *vaker/meer/hogere* verzekeringen wil afsluiten (oftewel de vraag naar polissen doet toenemen) 1

Opmerking

De cursief gedrukte aspecten moeten genoemd of verwoord zijn voor toekenning van scorepunten.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

- grafiek 1 1
- voorbeeld van een juiste toelichting:
 (de vraaglijn verschuift naar rechts) omdat (uit het positieve verband van pijl 2 in bron 1 blijkt dat) de consumenten een grotere behoefte aan polissen hebben door een factor anders dan de prijs (te weten toename van de kans op schade) 1

6 maximumscore 3

- bij (1) toe 1
- bij (2) naar links
- bij (3) verhogen 1
- bij (4) langs 1
- bij (5) afnemen 1
- bij (6) naar rechts
- bij (7) positief 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Sparen in Nederland: een paradox

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- (Volgens CBS was de gemiddelde schuld van de volwassenen die rood stonden € 3.800 en de totale schuld € 10,1 miljard.)

Het aantal volwassenen dat rood stond was

$$\frac{\text{totale schuld}}{\text{gemiddelde schuld}} = \frac{10,1 \times 10^9}{3.800} = 2.657.895 \quad 1$$

- Dat is $\frac{2.657.895}{10^6} \times 100\% = 26,6\%$ (van de volwassenen.)

Dat is meer dan een kwart, dus de bewering van de onderzoeker is juist

1

8 maximumscore 2

- (1) hoger 1
- (2) minder 1
- (3) minder 1
- (4) versneld 1

9 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Bij passief sparen is er geen sprake van verschuiven van de consumptie uit inkomen over de tijd (en is er dus geen sprake van ruilen over de tijd).

10 maximumscore 2

- bij (1) actief sparen
- bij (2) passief sparen
- bij (3) actief sparen
- bij (4) passief sparen

indien vier antwoorden juist 2

indien drie antwoorden juist 1

indien twee of minder antwoorden juist 0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste verklaring van de spaarparadox is:

- Het (actieve) *spaargedrag* van huishoudens is (deels) te *verklaren uit de levensloopplanning*: huishoudens sparen omdat ze vermogen opbouwen voor hun oude dag 1
- De noodzaak om *actief te sparen wordt minder* naarmate er meer sprake is van *passief sparen / waardestijging* van het vermogen. (Deze samenhang is een gevolg van het spaardoel en is in de praktijk waargenomen zoals blijkt uit de zin in de tekst die beschrijft dat het actief sparen daalt met € 8 bij iedere waardestijging van het vermogen met € 100) 1
- In een periode met sterke waardestijging van het belegde vermogen (is het consumentenvertrouwen hoog en) kan dit per saldo leiden tot *negatieve actieve besparingen / meer lenen dan actief sparen, terwijl het totaal van actief en passief sparen positief is / het spaartegoed toeneemt* (en daarmee is er sprake van een spaarparadox) 1

Opmerking

De cursief gedrukte aspecten moeten genoemd of verwoord zijn voor toekenning van scorepunten.

Opgave 3 De reisbranche in zwaar weer

12 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Online reisbureaus hebben lagere vaste/constante kosten, bijvoorbeeld minder huisvestingskosten (waardoor zij lagere gemiddelde totale kosten (GTK) hebben dan reisbureaus met een fysieke winkel).

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de toename van het aantal reisbureaus is het aanbod van reizen toegenomen, 1
- waardoor er op de markt een lagere (evenwichts-)prijs voor reizen ontstaat. Door de lagere prijs (bij gelijkblijvende kosten) zal de gemiddelde winst voor alle reisbureaus dalen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Online reisbureaus hebben lagere gemiddelde totale kosten (GTK) dan reisbureaus met een fysieke winkel, en bij een gegeven gemiddelde omzet (GO) een hogere gemiddelde winst (want $GW=GO-GTK$) 1
- De hogere gemiddelde winst van de online reisbureaus trekt nieuwe toetreders / nieuwe online reisbureaus aan, waardoor het aanbod (verder) stijgt bij elke prijs / waardoor de aanbodlijn (verder) naar rechts verschuift, 1
- waardoor de gemiddelde omzet / de prijs daalt en dus de gemiddelde winst daalt (want $GW=GO-GTK$) 1

15 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Uitspraak 1

- De prijselasticiteit bij buitenlandse reizen is $-4,4$
De prijselasticiteit bij binnenlandse reizen is $-0,56$
 $-4,4 < -0,56$, dus afzet (Q) van / vraag naar buitenlandse reizen reageert sterker elastisch op de prijs (P) dan bij binnenlandse reizen. Hiermee is aangetoond dat uitspraak 1 juist is 1

Uitspraak 2

- De prijselasticiteit bij buitenlandse reizen is kleiner dan -1 / de vraag naar buitenlandse reizen is prijselastisch, dit betekent dat een prijsdaling van 1% leidt tot een stijging van de gevraagde hoeveelheid met meer dan 1%.
De prijselasticiteit bij binnenlandse reizen is tussen 0 en -1 / de vraag naar binnenlandse reizen is prijsinelastisch, dit betekent dat een prijsdaling van 1% leidt tot een stijging van de gevraagde hoeveelheid met minder dan 1% 1
- Verder geldt dat de omzet gelijk is aan $P \times Q$ en dit betekent (in combinatie met de hiervoor gegeven prijselasticiteiten) dat de omzet van buitenlandse reizen zal stijgen bij prijsdaling en dat de omzet van binnenlandse reizen zal dalen bij prijsdaling. Hiermee is aangetoond dat uitspraak 2 juist is 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4 Kamertje verhuren

16 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- veel aanbieders, want er zijn meerdere huiseigenaren / huisbazen
- een heterogeen product, want studentenkamers zijn niet gelijk
- beperkte transparantie, want informatie over de afmetingen van de studentenkamer, geluidsoverlast etcetera is niet gemakkelijk verkrijgbaar
- vrije toetreding, want aanbieders kunnen (zonder veel belemmeringen een pand kopen en de) kamers verhuren

17 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Door de gemeente gebouwde studentenkamers zijn geen collectieve goederen, omdat

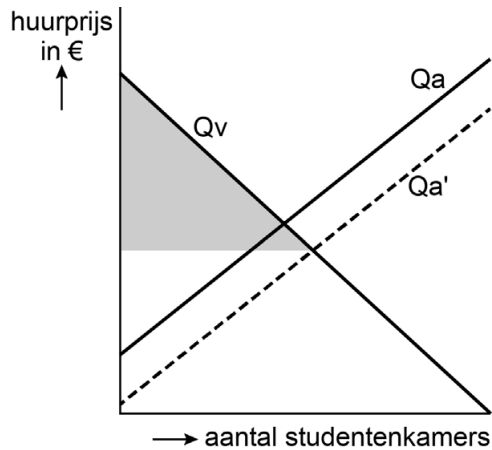
- anderen dan de (betalende) huurder uitgesloten kunnen worden van gebruik 1
- huurders (van studentenkamers) rivaliseren om het gebruik, ze kunnen de studentenkamer niet tegelijk gebruiken/bewonen 1

(want collectieve goederen zijn goederen waarvan niemand kan worden uitgesloten en die niet rivaliserend zijn).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 2

Figuur 3

- indien juiste grafiek overgenomen en juiste arcering consumentensurplus 2
- indien juiste grafiek gekozen (grafiek 3 is benoemd en/of overgenomen) en 1
- onjuiste of ontbrekende arcering consumentensurplus 1
- alle andere antwoorden 0

Opmerking

De netheid van de grafiek en de arcering maken geen onderdeel uit van de beoordeling. De grafiek is voldoende juist overgenomen als de Qa, Qa' en Qv lijnen juist gepositioneerd zijn ten opzichte van elkaar. Het ontbreken van overige grafiekonderdelen zoals de grafiekassen maakt geen onderdeel uit van de beoordeling. Voor een juist gearceerd consumentensurplus volstaat een driehoek met geheel of gedeeltelijke arcering en met hoekpunten die gepositioneerd zijn conform het gegeven voorbeeld.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Als de gemeente een maximumprijs instelt voor de huurprijs van studentenkamers en die maximumprijs is lager dan de huidige hoge huren / is lager dan de evenwichtsprijs, dan leidt dit tot een lagere huurprijs.

20 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij de verlaagde prijs is (door een verschuiving langs de vraaglijn) de gevraagde hoeveelheid groter dan bij de evenwichtsprijs, en is (door een verschuiving langs de aanbodlijn) de aangeboden hoeveelheid kleiner dan bij de evenwichtsprijs, en 1
- beide wijzigingen samen leiden ertoe dat de gevraagde hoeveelheid groter is dan de aangeboden hoeveelheid 1

21 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De voorkeur van consumenten verandert (studenten willen langer bij hun ouders wonen), dat wil zeggen dat er minder vraag is naar studentenkamers bij elke prijs 1
- dit betekent dat er eerst een verschuiving van de vraaglijn (naar links) plaatsvindt 1
- en de nieuwe evenwichtsprijs zal (als gevolg van het ontstane aanbodoverschot) tot stand komen na een verschuiving langs de vraaglijn 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5 IJsland lonkt naar euro

22 maximumscore 2

Voorbeeld 1 van een juiste berekening is:

- Koers ISK 2015 in euro's = $\frac{1}{142} = 0,00704$ euro
- Koers ISK 2016 in euro's = $\frac{1}{120} = 0,00833$ euro 1
- De stijging is $\frac{\text{nieuwe koers} - \text{oude koers}}{\text{oude koers}} \times 100\% = \frac{0,00833 - 0,00704}{0,00704} \times 100\%$
 (= 18,33%) = 18,3% 1

Voorbeeld 2 van een juiste berekening is:

- De stijging is = $\left(\frac{1}{120} - \frac{1}{142}\right) \times 142 \times 100\% (= 18,33\%) = 18,3\%$ 2

Opmerking

Een juiste berekening van de koers ISK in euro's is noodzakelijk voor het toekennen van het tweede scorepunt.

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Omgerekend naar ISK per kilo kostte de zalm in 2007:
 € 20,00 x koers euro in ISK = 20,00 x 80 = 1.600 ISK
 Omgerekend naar euro's per kilo kostte de zalm in 2009:
 $\frac{1.600 \text{ ISK}}{\text{koers euro in ISK}} = \frac{1.600}{180} = \text{€ } 8,89$ 1
- De inkoopprijs in 2009 (€ 8,89) is lager dan in 2007 (€ 20,00). Dit is een inkoopvoordeel (omdat de IJslandse zalm in 2009 goedkoper kon worden ingekocht door de Nederlandse vishandelaar dan in 2007) 1

24 maximumscore 2

- bij (1) stijgt
 bij (2) stijgen 1
- bij (3) import (M)
 bij (4) het aanbod van 1

25 maximumscore 2

- bij (1) verhoogt
 bij (2) de vraag naar 1
- bij (3) dalen
 bij (4) stijgen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6 Crisis en inkomen

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Bij zelfstandigen is het inkomen een resultaat van het marktmechanisme en geldt dat het nominale inkomen zal dalen bij minder vraag naar hun diensten/producten bij een neergaande conjunctuur 1
- Bij werknemers is er sprake van loonstarheid (als gevolg van cao-afspraken), waardoor het nominale inkomen niet sterk zal dalen bij neergaande conjunctuur. De lonen kunnen niet direct worden aangepast aan de economische situatie 1

27 maximumscore 2

- bij (1) gelijk gebleven 1
- bij (2) gedaald
- bij (3) wel 1
- bij (4) niet

28 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit de grafiek blijkt dat bij curve 2008 het inkomen van de laagste inkomensgroep 12% van het totaalinkomen bedraagt, en dat bij curve 2008 het inkomen van de hoogste inkomensgroep 100% – 66% = 34% bedraagt 1
- De verhouding hoogste/laagste is:
 curve 2008: $\frac{\text{inkomen 20\% hoogste}}{\text{inkomen 20\% laagste}} = \frac{34\%}{12\%} = 2,8$ 1

29 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- (De groep met de 20 procent hoogste inkomens telt relatief veel zelfstandigen, dus) gegeven dat de inkomens van zelfstandigen sterker daalden werd het inkomensverschil van de bovenste inkomensgroep met de onderste inkomensgroep kleiner, en 1
- daardoor werd de inkomensverdeling gelijkjer / werd de inkomensongelijkheid kleiner (hetgeen betekent dat de inkomens genivelleerd zijn) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

30 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Bij een progressief belastingstelsel betaalt iemand met een hoger inkomen procentueel meer belasting dan iemand met een lager inkomen 1
- Hierdoor zijn de inkomensverschillen ná belasting kleiner dan vóór belasting 1

31 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

De overheid kan de belastinginkomsten gebruiken voor beter onderwijs / betere zorg / een beter milieu / herverdeling van inkomen etc. waardoor de welvaart (in ruime zin) stijgt.